

A megcsonkított „Ember tragédiája“.

Egy magyar költői mű sem forog több és többféle kiadásban, mint *Az ember tragédiája*. De azért szűkkeblűség volna azt vallani, hogy újabb és más kiadás már nem szükséges. Örömmel hallottuk tehát a múlt év nyarán, hogy Madách remekműve népi kiadásban, a lehető legolcsóbb kiadásban jelent meg, melynek ára egy villamosjegy árát sem haladja meg, borítékkal, előszóval együtt csak 24 fillér.

Örömünk azonban azonnal elillant, mihelyt kezünkbe vettük a zöldfedeles füzetet. Kedvünket nem a silány papír, nem az összevissza tördelt sorok vették el; abba is belenyugodnánk, hogy a felszínesen szerkesztett, de bevezető magyarázat névvel hivalkodó előszó a dráma színek szerinti ismertetésében a Kepler-jelenetről Párizst, Londont, falansztert s a többit feledve, egyenest a mű végére ugrik, de amit a névtelen sajtó alá rendező magával a szöveggel művel, az ellen föl kell emelni megrovó, sőt tiltakozó szavunkat.

Az ember tragédiája — tudjuk — 4139 sorból, sőt ha a Tolnai- és a Kardos-féle kiadást vesszük alapul, 4141 sorból áll, de ez a népinek hirdetett kiadás csak 3048 sort foglal magában, tehát az eredeti szöveget kerek szám 1100 sorral megcsonkítja.

Feleslegesnek tartjuk az egyes színeken végigmenni és a hiányzó szövegrészeket soronkint kimutatni, legföljebb azt állapítjuk meg, hogy legerősebben meg van csonkítva, mondjuk, nyomorítva az I., XII. és XIV. szín, melyekből az eredeti szövegnek a felét vagy annál is nagyobb részét elhagyta a kiadás.

Hogy a sajtó alá rendezőt a szöveg megállapításában, sorok megtartásában és sorok elhagyásában milyen szempont vezette, inkább sejtjük, mint tudjuk. Valószínűen valamelyik szabadtéri előadásnak a sűgő-könyvét nyomtatta le, nem törődve azzal, hogy amit szabad, illetőleg szükséges a színpadnak megtenni, azt nem szabad és nem lehet a nyomdának elkövetnie.

A számos sajtóhibát nem kell felsorolnunk, a szövegnek egyébkénti megromlását (versferdítés, sorcserelés) sem megállapítanunk, anélkül is kimondhatjuk, mégpedig a leghatározottabban, hogy ennek a népi kiadásnak kár volt megjelennie; kár volt a papírárt!

Kardos Albert.

Vajda János és Schopenhauer.

Schopenhauer *Die Welt als Wille und Vorstellung* c. művének II. kötetében (3. könyv, 31. fej.) a következő sorokat írja:

„Die so häufig bemerkte trübe Stimmung hochbegabter Geister hat ihr Sinnbild am *Montblanc*, dessen Gipfel meistens bewölkt ist: aber wann bisweilen, zumal früh Morgens, der Wolkenschleier reißt und nun der Berg vom Sonnenlichte roth, aus seiner Himmelshöhe über den Wolken, auf *Chamouni* herausieht: dann ist es ein Anblick, bei welchem Jedem das Herz im tiefsten Grund aufgeht. So zeigt auch das meistens melancholische Genie zwischen durch die schon oben geschilderte, und ihm mögliche, aus der vollkommensten

Objektivität des Geistes entspringende, eigenthümliche Heiterkeit, die wie ein Lichtglanz auf seine hohen Stirne schwebt...“

E sorok olvastán mindenkinek eszébe kell, hogy jusson Vajda legbíresebb *Hűsz év múlva* c. verse. Ez a vers Schopenhauer népszerűségének fénykorában jelent meg (a Petőfi-Társaság Koszorú-jának 1880-i januári számában). Az nem valószínű, hogy a németül különben kitűnően tudó Vajda Schopenhauernek ezt az egész főművét elolvasta volna, de nagyon is valószínű az, hogy lapozgatta ezt a könyvet. Veleszületett naiv optimizmusa ellenére Vajda is erősen hajlott a pesszimizmus felé s szinte elgondolhatatlan, hogy amikor mindenki beszélt és áradozott Schopenhauerről, éppen Vajda ne kíváncsiskodott volna iránta. Megerősít ebben a föltevésünkben az is, hogy ezek a Schopenhauertől idézett sorok fejezetének címe: „Vom Genie“, ami bizonyára különösebben érdekelhette a mi romantikus zseninket. A Schopenhauer sorainak is van valami romantikus íze és hangulata s így könnyen belevésődhetett Vajda költői elméjébe s így termékenyítette meg Schopenhauer az ő képzeletét. A vers eredetiségét ez az átvétel egy cseppet sem érinti: a verstéma formálása merőben Vajda munkája. A költészet iránt erősen fogékony Schopenhauer bizonyára maga gyönyörködött volna a legmeghatottabban a költő versében, boldognak érezve magát, hogy ilyen kitűnő vershez ő adott ötletet és ihletet.

Földessy Gyula.

Toldy Ferenc az eposzról.

A zirci apátsági levéltár 523. sz. kéziratcsomója Szvorényi József hagyatékában őrzi Toldy Ferenc alább közölt levelét. E szerint ő az eposznak csak egy fajtát ismeri: a komoly eposzt. A történeti, a regényes, az idilli és a furcsa eposz csak melléknevei a komoly eposznak.

A levél szövege:

Pest, júl. 12. 1853.

Tisztelt barátom,

Azt hittem, hogy személyesen lesz szerencsém a választ megvinni máj 17. írt becses levelére: de miután Egerbe menetelem hétről-hétre elhalad, s most határozottan augusztus elejére marad: nem tehetem, hogy tollhoz ne fogjak.

A Turcicákat, melyekről kedves B. U. emlékezik, ha kd útjokat elkészíti, majd személyesen kérem el az Érsek ŐExjától s hozom el, hogy itt leirathassanak, s ekép ismét visszaadathassanak.

B. U. bizodalmas engedelménél fogva röviden levázolom itt az eposz felosztásairól való nézeteimet.

A szorosb értelemben vett eposznak véleményem szerint nincsenek nemei. Az természeténél fogva csak komoly lehet; s a hős diadala nem teheti *vígga*: különben az Ilias, az Odyssea, az Aeneis, a Zalán futása, maga a Messiás is víg eposzok volnának. Általában a komoly és víg, még a drámában is, nem a kimeneteltől, hanem az előadás jellemétől függ. — Például az eposra katexochen említeném az Iliast, Odysseat, Aencist, Tasso Megszabadított Jeruzsálemét, a Zrínyiaszt és Zalán futását. Horváth Endre Árpádjá nem epopoea, hanem ennek egy mellékneve: történeti epos. T. i. hiányzik benne a csodálatos. — Csak egy tekintetben,

t. i. a tárgyában, lehetne az epopocának két nemét állítani: vallásit t. i. és világit: itt t. i. a tárgy egy, valamely nemzet sorsát elhatározó esemény, amott egy az egész emberiségét. Vallásit csak kettőt mutat fel a világirodalom, mely t. i. e nevezet érdemli, úgymint: Milton Elveszett Paradicsomát (magy. Bessenyei Sándor), és Klopstock Messiását (magy. Tárk); mert Bodmer és Wieland bibliai eposai, Durand Dávidé: Az első emberek elesése (magy. Gőből), Neumann Lajosé: Első szülők eleste (magy. Baróti), sőt Vida Christiása is nem érdemlik az epopoca nevezetét.

De vannak az eposnak al v. melléknevei, melyek t. i. csak részben bírnak ez epopoca tulajdonaival. Ilyen a *történeti* epos, mely nem a mondából, hanem históriából vétetett, vagy ha amonnan is, de *mozgató eleme* nem a csodálatos. Ilyen a rómaiaknál Lucanus Pharsaliája, az angoloknál Glower Leonidása, a franciáknál Voltaire Henriása (magy. Pécelitől és Szilágyi Sámuelről), nálunk Horváth Árpádja, Czuczor és Vörösmarty kisebb eposai.

Ilyen továbbá a *regényes* epos, a keresztény középkor kalandos köréből választott tárgyakkal. Fő költő Ariosto, Orlando furiosójával. Felhozható az angol Spenser Tündérr királynéjával, és Wieland Oberonja.

Ilyen az *idylli* epos, melynek jelleme a pán. Példányok Abel halála Gessnertől (magy. Kazinczy), Vos Luizája.

Ilyen végre a *furcsa* epos, tulajdonképi formája az epopocának. Példányok Tassoni Elragadott vedre, Butler Hudibrasa, Boileau Pulpitusa (magy. Kovács Fer.), Voltaire Orleansi Szűze, Parny Istenek harca, Zachariae német eposai, Thummel Vilmája; nálunk Csokonai Dorottyája, Verseghy (különben unalmas) Rikótia, de főképp Arany Elveszett Alkotmánya.

Garay Sz. Lászlója nem egyéb, mint aminek magát vallja: történeti költemény, határozottabban verses regény. Hiányzik az eposi actio egysége, s van helyette a hős egysége. — Arany Toldija népies költői beszély a komoly nemből, Petőfi János vitéze végre mese (Mehrchen).

Ezek körülbelül azon észrevételek, melyek a 145. § olvasásakor ébredtek bennem, s miket kd bírálata alá bocsátok.

Egészséges vagyok, de koronként ideges nehézségeim vannak. Néhány nap óta mellgörcsöm, s ma kezem annyira reszket, hogy kénytelen vagyok soraimat berekeszteni.

Hogy Irod-Történetem III. kötetének 1. füzeté tovább ne késsék, már kerestettem alkalmat, mely Makáry barátomnak példányait megvigye. Lesz benne kd és Tárkányi barátunk részére is valami.

Addig is, míg személyesen üdvözölhetném — mit valóban igen óhajtok — azokat, kik rólam emlékezni szívesek, üdvözölni kérem. Kdét pedig az ég áldja hasznos munkásságában.

Tiszteelő barátja

T

Tárkányit különösen ölelem, ha eljövök, lesz időnk a bibliát olvasgatnunk — de majd Tinódi deákat is — énekeljük!

Még philosophiai (didacticai) epost is lehetne emlegetni. Ilyen volna Wieland Muzáronja (magy. Kis Jánosnál).

Közzéteszi

Lipót Bertalan.

Elhunytak.

ARKAUER ISTVAN, lapszerkesztő, szül. Pozsonyban 1886 március. 18-án, megh. u. o. 1940. márc. 15-én. — R. kat. Jogot végzett. 1905 óta belmunkatársa, majd s.-szerkesztője s végül 1910—1919. I. 17-ig fel. szerkesztője volt a *Nyugatmorsz. Híradónak* s azontúl a *Híradónak*. A cseh megszállás alatt polit. cikkeiért négy ízben letartóztatták.

BATTASZÉKI LAJOS (1921-ig ifj.), volt hírlapíró, szül. Budapesten 1875-ben, megh. u. o. 1940 márciusában. — Szülők: B. (1870-ig Hoffmann) Lajos ügyvéd, Biencz Róza. Pályáját atyja lapjánál, az *Aradi Közl.*-nél kezdte, majd az 1890-es években Bpstre került és a *Morsz.* b. munkatársa lett. A *Hétbe* is írt néhány tárcát. Álnevei itt: Bóta; Pierrot.

BERETVAS (1913-ig Reinitz) HUGÓ, zeneszerző, szül. Pesten 1872. július 24-én, megh. Bpsten 1940 március 8-án (temetés n.). — Szülők: Reinitz Sámuel, Zwack Hermin. Hans Richter tanítványa, majd egy ideig a bécsi operaház korrepetitora volt. Utóbb visszaköltözött Bpstre. — Az irodalomtörténetet annyiban érdeklí, hogy ő volt Ady Endre költeményeinek egyik legelső megzenésítője.

BOGYÓS (1898-ig Bodjosch) OTTÓ, okl. gépészmérnök, máv. üzletigazgató, szül. Temesvárt 1882-ben, megh. Bpsten 1940 március 19-én. — Az 1900-as évek elején tárcákat írt szegedi lapokba.

CZÉL JENŐ, városházi tisztviselő, szül. Munkácson 1913-ban, megh. u. o. véletlenül elsült pisztoly következtében 1940 február 5-én. — Tanulmányait a prágai egyetemen végezte. Munkatársa volt a *Prágai M. Hírl.*-nak. Verseivel több antológiában szerepel.

DARKÓ JENŐ, dr. phil., egyet. ny. r. tanár, a M. Tud. Akad. I. tagja, szül. Dálnokon (Háromszék vm) 1880 július 13-án, megh. Debrecenben 1940. január 10-én (tem. n.). — Ref. Sappho-fordításai: *B. Hírl.* (1912 : 84. sz.)

DENGL JÁNOS, dr. phil., műszakitud. egyet. ny. r. tanár, szül. Orczyfalván (Temes vm) 1882-ben, megh. Bpsten 1940 február 2-án. — Minket érdeklő munkája: *M. nyelvhelyesség és m. stílus.* Bp., 1937. — *A m. nyelvhelyesség és m. stílus néhány kérdése.* Válaszul Mészöly Gedeon bírálatára. Klny. a Keresk. Szakokt.-ból. U. o., (1938).

ERDŐSSY ISTVAN, ny. r. k. plébános, szül. Pécsen 1870 március 14-én, megh. Komáromban 1940 február 4-én. — 1901—37. Bátorkeszin volt plébános. — Népiés elbeszélése: *Szegény Borka Ferkó! vagy: ne ijeszgesd a gyermeket.* (Népiratkák. 177). Bp., 1900.

FARAGÓ (1906-ig Frankfurter) JENŐ, hírlapíró, szül. Bpsten 1872 v. 1873-ban, megh. Bpsten 1940 márc. 29-én (tem. n.). — Kitért izr. Szülők: Frankfurter Sándor, Rothberger Teréz. 1893. jan. 23-án lépett a hírlapírói pályára. 1900-ban a kolozsv. *M. Polgár* s.-szerkesztője és a M. Kir. Operaház irodatisztje volt. 1901-ben a *M. Hírl.* (ebbe írt regényei: 1908. Tercsi; 1909. A két kosár) b. munkatársa, 1918. s. szerkesztője lett. Később több mint másfél évtizedig a *8 Ó. Ujs.* h. szerkesztője volt. Egy ideig szerk. a *M. Figaró-t.*, majd a *Szính. és Divat-*ot. Versei, tárcái és cikkei számos bpi és vidéki lapban. — Eredeti és fordított színművei: *Derül-borul.* Operett 1 felv. Írta Selly zenéjére Ross (bemut. M. Szính. 1897. XI. 10); *Háromláb kapitány.* Boh. Írta.

Kövesy Alberttel (bemut. bpi Városligeti Színkör, 1898. VII. 14); *A krokodilus*. Operett 3 felv. Adolphe Ferron zenéjére Oscar Walther (M. Szính. 1898. X. 5.); *Vasúti baleset*. En. boh. 3 felv. Donáth Lajos zenéjével (u. o., 1899. V. 31. Alexander Engel fordításában a bécsi Carl-Theater is készült bemutatni); *A szerelem óvodája*. Életk. 3 felv. Hevesi Józseffel (u. o. 1900. VI. 7.); *Cirkus élet*. Operett 3 felv. Írta Ivan Caryl és Lionel Monckton zenéjére I. T. Tanner, W. Pallings, Harry Greenbank és Adrian Ross. Ford. Fái J. Bélával (Népszính. 1901. III. 20); *Mézeshetek*. En. boh. Barna Izsó zenéjével. Fontanes után átd. Sas Edével (u. o. 1901. IV. 14); *Budapest szépe*. Operett Barna Izsó zenéjére. Márkus Gézával (Budai Színkör, 1901. VII. 20); *Tertz kapitány*. Operett 3 felv. Planquette zenéjére írta A. Bisson. Ford. Fái J. Bélával. (Népszính. 1901. XI. 14); *Lotti ezredesei*. En. boh. Írta Rudyard Stone. Ford. Mérei Adolfal (M. Szính. 1902. I. 27); *Kin-Fu, v. egy kínai ember kalandjai*. Látv. színm. 6 képben, dalokkal. Jules Verne regénye után írta Barna Izsó zenéjére Márkus Gézával (Népszính., 1902. V. 31); *A postás fiú és a húga*. Boh. 4 felv. Írta Bernhardt Buchbinder, ford. Sziklai Kornállal. (M. Szính., 1902. VI. 6); *Casanova*. Operett 3 felv. Barna Izsó zenéjére (Népszính., 1902. X. 11); *Trouville gyöngye*. Operett 3 felv. Gustav Wanda zenéjére írta Pericaud, Soulié és Darantière (M. Szính. 1903. I. 23); *Chinai mézeshetek*. Operett 3 felv. Howard Talbot zenéjére írta George Dance. Ford. Fái J. Bélával (Népszính. 1903. IV. 21); *Hektor kisasszony*. Operett 3 felv. Karl. Weinberger zenéjére írta Hugo Wittmann (u. o., 1903. V. 16); *A rándorlegény*. Operett 3 felv. Edmund Evsler zenéjére írta West és Schnitzer (u. o. 1903. X. 30); *Makrancos hölgyek*. Operett 2 felv. Paul Lincke zenéjére írta Bolten-Baeckers. Ford. Molnár Ferencel (Kir. Szính. 1903. XII. 16); *Katinka grófnő*. Operett 3 felv. Hívös Iván zenéjére (Népszính. 1904. I. 29); *A hét Schlésinger*. Föv. életkép dalokkal és tánccal 5 képben. Írta Feld Mátyással (Városligeti Színkör 1904. VI. 23); *Az aszfaltbetyár*. Föv. életkép dalokkal és tánccal 3 felv. Írta u. azzal (Budai Színkör 1904. VIII. 13); *Rézi*. En. boh. 3 felv. Írta Engel és Horst. M. színre alk. Abonyi Árpád, zenéjét F. J. Verseire szerző Barna Izsó (Népszính. 1904. IX. 16); *A lőcsei fehéresszony*. En. tört. színm. 3 felv. Jókai Mór regényéből Barna Izsó zenéjével (u. o. 1904. X. 27); *7777*. Operett 3 felv. Karl Zieher zenéjére írta Lindau és Krenn, ford. Bálint Dezsővel (u. o., 1905. IV. 15); *A sogun*. Operett 2 felv. G. Luders zenéjére írta Glyde M. Kinley, ford. Mérei Adolfal (Kir. Szính. 1906. XII. 15); *Az erényes nagykövet*. Operett 3 felv. Claude Terrasse zenéjére írta Flers és Caillavet. (Népszính. 1907. I. 12); *A dollárkirálynő*. Operett 3 felv. Leon Fall zenéjére írta Willner és Grünbaum. (Kir. Szính. 1908. III. 21); *Ezeregyéj*. Operett 3 felv. Johann Strauss zenéjére írta Stein és Lindau (Népszính.-Vígopera 1908. V. 8); *Bohémia* (Uránia, 1909. I. 21); *Smokk-család*. Boh. 3 felv. Feld Mátyással (Városligeti Szính. 1909. VIII. 9., első kidolgozása *Az aszfaltbetyár* c. került színre); *Dudakisasszony*. Operett 3 felv. Rud. Nelson zenéjére írta Grünbaum és Reichert (Városlig. Szính. 1910. V. 8); *Garallérok*. Kom. 3 felv. Írta Lothar és Saudek (M. Szính. 1910. IX. 10); *Föld*. Kom. 3 felv. Írta Karl Schönherr. (Nemz. Szính. 1910. IV. 30.); *Edes öregem!* Dalosját. 1 felv. L. Fall zenéjére írta Wilhelm Julius (Kir. Szính. vendégjátéka az Urániában 1910. XI. 24); *Elefánt kisasszony*. Operett. Bors Lajos és neje Münster Júlia zenéjére írta Leon Viktor (pécsi

Nemz. Szính. 1910. XII. 21); *A legygel menyecske*. Operett 3 felv. Jean Gilbert zenéjére írta Kurt Kranzt és Georg Pfönkowsky. (Városlig. Szính. 1911. XI. 13); *Gröf Schésinger*. En. boh. 6 képben. Írta Feld Mátyással (u. o., 1912. I. 12); *Veisz Pista, a huszár*. Mozi-szkecs. Írta Forrai Izor zenéjére Harsányi Zsolttal (Apollo-Mozi 1913. V. 3); *A csodarászon*. En. boh. 3 felv. Barna Izsó zenéjére (Népepera 1913. XII. 22); *Szervusz Pest!* Operett-revü. Írta Feld Mátyással (Bpi Szính. 1914. VII. 1); *Mindnyájunknak el kell menni!* Alk. ját. 6 képben. Írta Hegedüs Gyulával (Vigszính. 1914. IX. 2); *Krisztkindli*. Alkalmi revü 9 képben. Írta Barna Izsó zenéjére Mérei Adolfal (u. o., 1914. XI. 28); *Jó éjt. Muki!* Boh 3 felv. Írta Neal Marx és Max Ferner (u. o., 1914. XII. 26); *Cavalleria Italiana*. Színj. 6 képben. Írta Feld Mátyással (Bpi Szính. 1915. VI. 26); *Kávéházy Konrád*. Boh. operett 3 felv. Barna Izsó zenéjére írta Guthi Somával (Budai Színkör 1915. VII. 30); *Urasági inas kerestetik*. Boh. 3 felv. Írta Eugen Burg és Louis Taufstein. (Bpi Szính. 1916. VI. 14); *A kékszakállú bankfiú*. Operett 3 képben. Grósz Alfréd zenéjére írta Mérei Adolfal (Kristálypalota 1916. X); *A csámpás királyné*. Operett. Írta Feld Mátyással (Bpi Szính. 1917. VII. 6); *Lili*. Vigj. 4 felv. Hervé operettjéből filmre átd. (Uránia 1917. X. 24); *A kóristalány*. Operett 3 felv. Komjátly Károly zenéjével (Városi Szính. 1918. I. 18); *A kis szeleburdi*. Operett 3 felv. Walter Kollo zenéjére írta Bernauer és Schanzer (u. o. 1918. IV. 20); *A táncos grófné*. Operett 3 felv. Eysler zenéjére írta Bodansky (Budai Színkör 1918. V. 17.); *Bolse Viki*. Operett. Írta Feld Mátyással (Bpi Szính. 1918. VI. 1); *A Marsca katonája*. Operett 3 felv. Leon Ascher zenéjére írta Buchbinder és Schönfeld (Városi Szính. 1918. XII. 28); *Szúszorszép*. Operett 3 felv. Zerko-witz Béla zenéjére (u. o. 1919. XI. 28); *Három a vénlány*. Operett 3 felv. Waletr Kollo zenéjére (Bpi Szính. 1920. VI. 5); *Offenbach*. Dalját. 3 felv. Zenéjét összeáll. Nádor Jenő (Kir. Szính. 1920. XI. 24., 200-ik előadás 1922. X. 19., németül bécsi Apollo-Theater 1922. III. 31); *Három a tánc*. Operett 3 felv. Komjátly Károly zenéjére írta Szomaházy Istvánnal (u. o. 1922. V. 20); *Elssler Fanny*. Operett 3 felv. Nádor Mihály zenéjére (u. o. 1923. IX. 20), 1933. a M. K. Operában is színpereült); *I love you*. Amer. zen. boh. Harry Asher zenéjére írta Harlan Tompson (Blaha Lujza Szính. 1924. VIII. 31); *A feleségem babája*. Operett 3 felv. Robert Stolz zenéjére Gustav Beer és Fritz Lunzer (u. o. 1925. III. 20); *A császárnő apródja*. Operett 3 felv. Buttykay Akos zenéjére írta Harmath Imrével (Kir. Szính. 1925. III. 24); *A kis huncut*. Operett 3 felv. Jean Gilbert zenéjére írta Hugo Zerlitt és Wilhelm Prager (Városi Szính. 1925. VI. 27); *Chopin*. Operett 3 felv. Bertha István zenéjére (Kir. Szính. 1926. XII. 4); *Figaro házassága*. Opera, Mozart. (Városi Szính. 1929. VI. 23). E színdarabok egy része nyomtatásban is megjelent. — Egyéb munkái: *Az első debut*. (Monológok. 61.) Bp., 1896. (2. kiad. 1903.) — *A rozs-szul nevelt leány*. (U. o. 67.) U. o., 1897. — *Hannele mennybemenetele*. Alom-kép. Írta Gerhard Hauptmann. Ford. Jób Dániellel. U. o., 1901. (Először *M. Hírl.* 1901. XI. 11. Nem az ő fordításában mutatta be a Nemz. Szính.) — *A fürdővendég*. (U. o. 109.) U. o., 1903. — *Smokkék*. (Mozgó Ktár. 11.) U. o., 1908. — *A három grácia*. (A Kép. Hét Ktára.) U. o., 1912. (Először *M. Hírl.* 1911. X. 22. — XII. 1.) — *Tangó*. (Monológok. 201.) U. o., [1914]. — *Nem tudok aludni*. (U. o. 202.) U. o., [1914]. — *Magyarok a Lidón*. (U. o. 203.)

U. o., [1914] — *Kis mesék a nagy háborúból*. U. o., 1916. — *Gyönyörű mesék*. U. o., 1917. — *Pepillo*. Irta Max Brand. (P. Hírl. Kvek. 160.) U. o., 1930. — *Kéltűtű asszony*. Irta Geo. Archibald Ferguson. (Mindenki Kve. 19.) U. o. (1932.). — *Játék a tűzzel*. Irta Oliver Roccamble. (U. o. 27.) (1932). — *A csúnya grófkisasszony*. Rg. (Sing 34.) (U. o., (1933)). — *Pesti gyerekek*. Reg. U. o., é. n. (2. féle kiad. Előszőr M. Hírl. 1907.) — *Ófensége kémkedik*. Irta Gösta Segencrantz (P. Hírl. Kvek 41.) U. o., (1928). Álnevei: Agó. Az öltöztető; Forgács; Miráco.

FERENCZI-LASZLÓ MARCELLA (Telekyné), lapszerkesztő, szül. Kisnaményben (Szatmár vm.) 1903-ban, megh. Kolozsvárt, 1940 márciusában. — Ref. Versei és egyéb írásai erdélyi és amerikai m. szépirod. és egyh. lapokban. Gyermekszíndarabjai: *Nótás Zsuzsika* (1930); *Mindentudó könyv*; *Az öreg tanító háza*. — Szerk. az *Új cimbora* c. ifj. lapot.

GÖRGEY GEZA (görögöi és toporci) tb. vmi főjegyző, Zemplén vm. ny. másodfőjegyzője, szül. Pelejtén 1875. január 22-én, megh. öngyilkos módon Sátoraljaiújhelyen 1900 március 22-én. — Ev. Szülők: G. Pál, Cseley Erzsébet. — Vadászrajzai: *Vadászat és Allatvilág* (1908—).

HEKLER ANTAL, dr. sc. pol., egyet. ny. r. tanár, a M. Tud. Akad. r. tagja, szül. Bpen 1882-ben, megh. u. o. 1940. márc. 3. — R. k. Szülők: H. Elek, Kralovánszky Vilma. Műtört. munkássága kívül esik a folyóiratunk tárgy körén, azonban egyet. hallgatósági korában több verse is megjelent: *Egyetemi Lapok* (1900/1), *Új Idők* (1903).

HETYEI (1889-ig Ekker) MODESZT JÓZSEF, dr. phil., bencés alperje, szül. Egyházashegyén 1875 május 22-én, megh. Bakonybélben 1940 március 21-én. — Cikkei: *M. Nyr.* (1898), egyh. beszédei *Sz. Gellért.* (2. évf.) — Munkája: *Gyöngyösi István nyelve a nyelvújítás szempontjából*. Győr, 1899. (Hetyei E. Szende néven.)

HOLLÓS (1881-ig Schwarzkopf) LASZLÓ, dr. phil., ny. reálisk. igazgató, szül. Szekszárdon 1859 június 18-án, megh. u. o. 1940 februárjában. — A kecskeméti főreálisk. tanára volt. Főleg a gombákkal foglalkozott s részt vett Déchy Mór kaukázusi expedíciójában. — Útleírásai 1892-től a kecskeméti és tolnamegyei lapokban.

HORVATH JÁNOS, r. k. plébános, szül. Rábászováton (Sopron vm.) 1870 május 26-án, megh. Téten 1940 március 17-én. — 1894-ben szentelték pappá; 1899-ben lett tétii plébános. — Cikkei 1900-tól: *Alkotmány*, *B. Hírl.*, *M. Szle.*

KATONA JÁNOS, nyomdatulajdonos, megh. Kassán 1939 december 24-én. — 1905. megalapította Kassán az első keresztény nyomdát s megindította az első ker. szellemű vidéki lapot, a *Felvidéki Ujs.-ot*.

KOMARIK ISTVAN, S. J. ny. gimn. tanár, szül. Nyitrán 1855 december 23-án, megh. Kalocsán 1940 március 23-án. — Egyh. és alkalmi beszédei külvil. és egyh. lapokban. — Munkái: *Klobusiczky Péter kalocsai érs. élete*. Kalocsa, 1891. — *Gr. Koháry István élete* U. o., 1891. — *A három kassai vértanú*. Bp., 1891. — (Új kiad. Klny. a Kat. Szléből. U. o., 1904.) — *Calderon színművei magyarul: Gedeon és A nagyvilágszínpad*. Kalocsa, 1896/7. (előadva a kalocsai Stephaneumban. Igy Szinnyeinél. Petrik nem ismeri!)

KORSÓS ZOLTAN, ny. városi tanácsnok, szül. 1877 körül, megh. Pan-

csován 1940-ben (63 éves korában.) — Ref. Joghallgató korában Farkas Imrével és Ady Endrével egyik vezére volt a debreceni kollégiumi ifjúságnak. Mint pancevai városi tanácsnok az 1914/8 háborúban alezredesi rangban sorozóbiztos volt a Délvidéken s ezért elnyerte a Ferenc József-rendet. — Első versei és tárcái: *Debr. Ellenőr* (1896). *Ilus* c. kis regényével 1911. elnyerte a pozsonyi Toldy-Kör Vutkovich-díját; közölte a *Bpi Hírl.* (1911 : 184/205. sz.), majd kötetben is megjelent (Bp., 1912).

KOSUTANY IGNAC, dr. jur., ny. egyet. ny. r. tanár, szül. Mátészalkán 1851 július 6-án, megh. Bpsten 1940 január 20-án. — R. k. 1882/83. a *Pécs* c. lap b. munkatársa volt.

LAKATOS SANDOR, hírlapíró, szül. Szegeden 1870 január 21-én, megh. Bpsten 1940 márc. 24/5 éjjelén. — R. k. Szülők: L. Mihály városi tisztviselő, Kovács Róza. Szülővárosa gimn.-ának elvégzése után 1889-ben beiratkozott a bpi tudományegyetem bölcsészeti karára, ahol hét félévet töltött s közben néhány hónapig nevelősködött, majd 1890-ben a *Kis Ujs.*-hoz került a hírrovat vezetőjének. 1891-ben átment Verhovay Gyula lapjához a *Függetl. Ujs.*-hoz, majd ennek bukása után az aradi *Alföld* főmunkatársa lett. 1892 nyarán ismét Bpsten a *M. Hírl.* és az *Egyetértés* kötelékében dolgozott, majd 1893-ban a *Hazánk* orszgvül. tudósítója lett. 1899-ben *Országos Hírl.*, 1899-ben a *M. Nemzet* s utóbb *Az Ujs.* b. munkatársa lett, majd éveken át csoportvezető szerkesztője volt a *MTI* vidéki osztályának. — Népies verseket és bakahistóriákat is írt kül. lapokba. — Munkái: *Vásárhelyi nóták.* (Históriák, Nóták. 80.) Bp., é. n. (Hargitai Lajos álnéven.) — *Csőngölei nóták.* (U. o. 83.) U. o., é. n. (Hargitai Lajos álnéven.) — *Aradi nóták.* (U. o. 132.) U. o., é. n. — *Nóták a „lassan csöpög” csárdából.* (U. o. 133.) U. o., é. n. — *Hortobágyi nóták.* (U. o. 148.) U. o., é. n. — *Tiszavidéki nóták.* (U. o. 151.) U. o., é. n. — *Mese a hegedűről.* (U. o. 154.) U. o., é. n. — *Bokor Ferkó históriája.* (U. o. 166.) U. o., é. n. — 1899-ben megindította a *Népjog* c. polit. hetilapot.

LÁSZLÓ MARCELLA (F.), l. *Ferenczy-László Marcella.*

LENGYEL ZOLTAN, dr. jur. ügyvéd, szül. Krasznán (Szilágy vm.) 1873-ban, megh. Bpsten 1940 január 8 án. — R. k. 1901—18. a zilahi kerületet képviselte a parlamentben Kossuth-párti programmal. — Nagy publicisztikai működést is kifejtett, főleg a *Függetl. Morsz.* c. polit. napilapban, melynek fő-szerkesztője volt.

MAGYAR (1898-ig Metzner) MIHÁLY (1900-ig Miksa), ny. máv. főintéző, szül. Aradon 1863-ban, megh. Szegeden 1940 március 10-ére virradó éjjel. — Ref. (1900-ig izr.). — Az 1880-as években verseket és novellákat írt az aradi *Alföldi Ujs.*-ba — Munkája: *Egy kis csokor költemények- és elbeszélésekből.* Arad, 1888. (Metzner Miksa néven).

MÁRFFY-MANTUANO (1902-ig Mantuano) REZSŐ (verseghi és leoni), dr. jur. egyet. c. rk. tanár, ny. rk. követ és meghatalmazott miniszter, szül. Nagykanizsán 1869 április 23-án, megh. Irmamajorban 1940 február 7-én. — R. k. Szülők: Mantuano József földbirtokos, Wajditsch Janka; örökbefogadó: verseghi Márffy Emil. — Jogi szakmunkákon kívül elvéve verseket is írt; pl. *Sport-Világ* (1893).

MARTON SANDOR, tanügyi főtanácsos, ny. ref. gimn. igazgató, szül. Lovasberényben 1868 szeptember 3-án, megh. Kecskeméten 1940 januárjában.

— Gyöngön, Debrecenben és Kecskeméten működött. M. irodalomtört. cikkeket is írt, pl. *Kis Tükör* (1893. A kuruc dalok), *Prot. Arvah. Kép. Napt.* (1894. Tinódi L. Sebestyén; 1895. Sztárai Mihály), *Kecskeméti Katona-Kör 1898—1900. érke* (1900. A Bánk bán mint nemz. tragédia). — Munkái: 1. *A gályarabok története.* (Koszorú 2.) Bp., 1894. (2. kiad. U. o., 1906.) *A kurucvilág énekeiben.* (U. o. 127.) U. o. 1906.

MEDNYANSZKY GYÖRGY, dr. jur. ügyvéd, az *Uj Nemzedék* volt munkatársa, megh. Bpsten 1940 január 3 án (temetés napja).

RÓNA (1884-ig Rózner) JÓZSEF, szobrászművész, szül. Lovasberényben 1861 február 1-én, megh. Bpsten 1939 december 31-én hajnalban. — Izr. Művészi kiképzését Bécsben nyerte. 1886-ban telepedett le Bpsten. 1910. elnyerte az áll. nagy aranyérmét. — Munkája: *Emlékiratai.* Bpest, 1929. (2. köt.).

SCHMIDT MARIA, dr. phil., ny. leánygimn. tanár, szül. Bpsten 1877-ben, megh. u. o. 1940 januárjában. — Atyja S. József ny. államtitkár, takarékpénztári igazgató. 1901—11. a bpi Orsz. Nőképzőegyes. leánygimn. m.-francia szakos tanára volt. Több irodalomtört. cikket írt: *Hetí Szle* (1897), *M. Nyr.* (1900.), *Nemz. Névelés* (1900, 09). — Munkája: *Költőink természetérzékéről.* Bp., 1900.

SCHUBERT MATYAS, ny. áll. reálisk. tanár, szül. Borbolyán (Sopron vm.) 1861-ben, inegh. Bpsten 1940 március 9-én. — Ev. 1886—1919. tanított Rozsnyón, Déván és bpi VI. ker. áll. főreáliskolában. 1919. V. a. XI. ker. ref. főgimn. vezető tanítója lett. (V. ö. *Tanácsköztársaság*, 1919 : 19. sz.) — Minket érdeklő cikkei: *rozsnyói gimn. értes.* (1886. Matthisson hatása Berzsényire; 1890. Trópusok és figurák; 1892. A költészet szerepe a középisk. nevelésben.) — Teljesen átd. Tipray János *Ném. és m. isk. szótára* 3. kiad.át (Bp., 1890).

SENNYEI BÉLA [Mária Farkas Norbert Bálint Gyula] (kissennyei gr., 1918 ig báró), v. b. t. tan., földbirtokos, szül. Bécsben 1865 április 12-én, megh. Bélyen(?) 1839 december 29-én. — R. k. Szülők: br. S. Pál v. b. t. t., br. Fiáth Mária. — Vadászati rajzai: *Vadász- és Versenylap* (1902/12).

SZASZ ZOLTAN (szemerjai), hírlapíró, szül. Bpsten 1877 január 28-án, megh. u. o. 1940 március 16-án, hosszú szenvedés után. — Ref. Szülők: Sz. Gyula min. titkár, Hintz Mária. Középiszkolái végeztével hírlapíró lett s 1896 óta találkozunk kül. főv. és vidéki hírlapokban és folyóiratokban verseivel, elbeszéléseivel, színi kritikáival és progresszív irányú cikkeivel; jelesül: *Zene- és Színműv. Lapok* (1896), *Egyetértés* (1897/9), *M. Gúniusz* (1897, 902). *Uj Főv. Lapok* (1897, 901), *Egyenlőség* (1898/9), *Kolozsv. Lapok* (1899), *Nemzet* (1899), *Uj Idők* (1899/903, 05/8, 10, 13—), *B. Napló* (1900/07), *Hazánk* (1900), *P. Napló* (1900/10, 18), *A Hét* (1902, 04/5, 07) *Jövendő* (1903/6), *Polit. Hetiszle* (1903/6), *A Polgár* (1905, 08, 10), *Az Ujs.* (1905/9), *Munka Szléje* (1907), *Népszava* (1907), *Vas Ujs.* (1907/10), *XX. Sz.* (1908. A mai irodalom sorvadásának okairól; 09, 15), *Nyugat* (1908—), *Világ* (1910/12, 16/7), *Debr. Szle* (1912), *P. Lloyd* (1914/6, 18, 20), stb. Hosszú ideig a *P. Hírl.* (1903/19), majd az *Ujs.* munkatársa s közben a szabadkőművés *Világ* vezércikkírója is volt. Az 1919. proletárdiktatúra alatt az Otthon közgyűlésén felszólalt a szellem szabadsága érdekében, mire a terroristák elhurcolták s csak Romanelli olasz ezredes közbenjárására engedték szabadon. — Munkái: *A nóna.* Boh. írta Alexandre Bisson. (Főv. Szính. Műs. 188/9.) Bp, 1904. (bemut. Vígyszính. 1904. V. 14). —

Sire. Színmű. Irta Henri Lavedan. (M. Ktár. 622/24.) U. o., [1911] (bemut. Nemz. Szính., 1911. III. 10). — *Szerellem*. U. o., 1913. (2. kiad. U. o., 1917.) — *Séták a függőkertben*. *Elbek*. U. o., 1914. — *Kedves mester!* Színm. 5 felv. U. o., 1917. (Bemut. M. Szính. 1917. III. 24.) (2. kiadást ért.) — *Magyarság és zsidóság*. U. o., é. n. — Betűjegye: Sz. Z.; álneve: Zenit (P. Napló, Világ).

SZEKERES MARGIT (nagyveznadi), ny. áll. leánygimn. tanár, magán-gimn. igazgató, szül. Temesvárt 1875 január 13 án, megh. Bpsten 1940 február 7-én. — R. k. Atyja: Sz. Mátyás, kir. számtanácsos. Polg. isk. tanítónő oklevelét Bpen megszerezvén, a bpi áll. f. leányisk., majd leánygimn. tanára lett. 1921. nyilv. jogú magángimnáziumot nyitott. — Főleg az ifj. irodalmat művelte. — Munkái: *Egy igaz történet*. Bp. 1892. (Elnyerte az Allatvédő Egyes. pályadíját) — *Csillagocská*. U. o., 1913. — *A csodák idejéből*. Elb. U. o., 1914. — *Fodor Veron lakodalma*. U. o., 1914. — *Mit akar az Ifj. Vöröskereszt? és Jelenetek műsoros előadásokra*. (A M. Ifj. Vöröskereszt Színháza. 17.) U. o., 1935. — *Hangátvitel a kurucvilágból*. (U. o. 18.) U. o., 1935. — *Anyánk*. (A M. Ifj. Vöröskereszt Szính. 20/21.) U. o., 1936.

TELEKYNE I. *Ferenczy-László Marcella*.

UJVÁRI (1913 ig Grossmann) LASZLÓ, hírlapíró szül. Szegeden 1900-ban, megh. Colombóban (Ceylon) 1940 február 18 án. — Izs. Atyja: U. Péter hírlapíró. 1918-ban lett hírlapíró az egyik bpesti könyvatos lapnál. Később Bécsben, majd Kolozsvárt, azután Pozsonyban és Kassán dolgozott különböző napilapok szerkesztőségében. Azután bpesti tudósítója lett kül. erdélyi lapoknak, így a *Keleti Újságnak*, mígnem 1938-ban Ceylonban telepedett le. — Elbeszéléseit Arkadij Cserezev néven közölte külf. lapokban és folyóiratokban. Munkatársa volt az atyja szerk. *M. zsidó lexikon* nak (Bp., 1929).

VASSKÓ JÓZSEF, pápai kamarás, esperes-plébános, szül. Mochnyán (Sáros vm.) 1871 augusztus 27-én, megh. Bpsten 1939 decemberében. — Mádon volt plébános. — Tárcája: *Hazánk* (1896), cikke: *B. Hírl.* (1904).

VÉSZI (1884 ig Weisz) JÓZSEF, ny. min. tanácsos, felsőházi tag, szül. Aradon 1858 november 6 án, megh. Bpsten 1940 január 23-án. — Izs. A gimnáziumot szülővárosában elvégezvén, a bpesti egyetemen bölcsészeti, irodalmi és nyelvészeti tanulmányokat folytatott, de már ekkor is hírlapírásból tartotta fenn magát. 1877-ben lett hivatásos újságíró s 1894 elejéig német lapokba dolgozott. Fel. szerkesztője volt a *B. Tagbl.*-nak, majd évekig vezér-szerkesztője és tárcaírója a *P. Lloyd*-nak. 1894. nov. 1. a *P. Napló* főszerkesztője lett, 1896. aug. 20-án pedig a *B. Napló*-é. 1899 júniusában a szászsebesi kerület szabadelvű párti programmal országgyűl. képviselővé választotta. Az 1901. és 1905. ált. választásokon a bpesti 3. ker. mandátumát nyerte el. 1903. júniusában, Széll Kálmán visszalépése után, kilépett a szabadelvű pártból s mint párton kívüli liberális teljesítette törvényhozói kötelességét. Mandátumáról és a *B. Napló* főszerkesztői tisztéről 1905. okt. 24-én mondott le, amikor a Fejérváry-kormány 1b. min. tanácsossá és sajtófőnökké nevezte ki. Ez állásától 1906 áprilisában, amikor a koalíciós kormány megalakult, meg kellett válnia s V. Berlinbe költözött, ahol *Jung Ungarn* c. német folyóiratot szerkesztett s emellett öt m. lap levelezője is volt. 1911. ismét Bpsten telepedett le, ahol egy ideig a *B. Presse* szerkesztője volt. 1913 tól 1937. okt. 31 éig főszer-

kesztője volt a kormány félhivatalos német orgánumának, a *P. Lloyd*-nak. 1927-ben ünnepelte ötvenéves hírlapírói jubileumát s ekkor kinevezték a felsőház tagjává. 1929-ben pedig megkapta a Corvin-koszorút. Kormány megbízásból többször vett részt külföldi tárgyalásokon. 1928-ban, Morsz. egyik kiküldöttje, éles harcot vívott a Népszövetség tanácsülésén a kisantant képviselőivel amiatt, hogy a n. sajtótermékek elől elzárják országuk határait. — Polit. cikkeken kívül fiatalabb korában verseket és novellákat is írt. Írásaival az izr. felekezeti sajtót (*Egyenlőség. Mult és Jövő*, utóbbiban 1913. A zsidóság és a publicisztika c. cikke) is fölkereste. — Munkái: *A bánat dalaiból*. Bp., 1879. — *La Traviata*. Dalok egy eltévedt nőhöz. U. o., 1881. — *Banus Bánk*. Trag. in 5 Aufz. Írta Katona József. Ford. Berlin, 1911. (Bemut. Berl., 1911. V.) — Jegyei és álneve: (X) és Verax (*P. Lloyd*); —é—; (f); (v) (*B. Napló*).

WEINER ISTVÁN, dr., dalszövegíró és zeneszerző, megh. Bpsten 1940 március 9-én. — Munkája: *Baumann-album*. Baumann Károly kupléi. Bp., (1909). — Szinnyei szerint kéziratban: *Orfeum és cabaret* c. műve.

ZBORAY MIKLÓS, dr. jur., ügyvéd, szül. Gyulafejevárt 1866 augusztus 30-án, megh. Bpsten 1940 február 22-én (tem. n.). — R. k. 1901—18. a marcali kerület országgyűl. képviselője volt néppárti programmal. 1907/18. az *Alkotmány* vezércikkírója volt.

ZSIRKAY JÁNOS, hírlapíró, szül. Nagyváradon 1880-ban, megh. Rákospalotán 1940 február 28-án (tem. n.). — R. k. Szülök: Zs. Károly, Müller Erzsébet. Középiskolái elvégeztével beutazta Ausztriát és Olaszországot. Visszatérve hazájába, több vidéki lap szerkesztőségében dolgozott. Az 1914/18. háborúban megsebesülten szerb hadifogságba került s 1914. decemberében Nisben *Robot* c. egy 3 felv. színdarabot írt, melyet egy ideig kórházi szalmazsájkjában rejtgetett, majd magával vitt Olaszországba, ahová a szerb hadifoglyokat továbbították. Amikor 1917-ben más hadifoglyokért kicserélték, kéziratát a cenzura visszatartotta s csak több hét után küldték utána a svájci vöröskereszt útján. Színrekerüléséről nincs tudomásom. Épp így nem került színre *Beatrix* c. drámája sem, mely 1907-ben elnyerte az Akadémia Kóczán-díját. A háború vége Szegeden érte, ahol 1919-ben ő szerkesztette a szegedi ellenforradalom első sajtótermékét, az *Új Morsz*-ot, majd a szegedi *Új Nemzedék* szerkesztője lett. 1922-ben Szegedről Bpestre került s az *A Nép* b. munkatársa lett. 1922/27. a II. nemzetgyűlésen a tarpai kerületet képviselte pártönkivüli (utóbb fajvédő) programmal. Utolsó éveiben a *Kis Újs.* szerkesztője volt. — Novellái és regényei: *B. Hírl.* (1906. *Leventa*, 09, 11/14, 17; 1918. Léda. Társad. reg.), *Elet* (1911, 13/4), *Soproni Napló* (1911. A család. Vigj. 1 felv., 1911), *P. Hírl.* (1913), stb. — Munkái: *Leventa*. Bp., 1906. — *Acs Feliciánné*. Regedráma. Hol?, 1910. — *Halál szekeén*. Hol?, 1910. — *Pongrác mester*. Drámai játék. Bp., 1926. G. P.

Felelős szerkesztő és kiadó: Alsóeghy Zsolt, Budapest II, Hattyú-utca 7. 33.764. — K. M. Egyetemi Nyomda, Budapest, 1940. (F.: Thiering Richárd.)